

מלאכים
הרב מואיז נבון

בראשית פרק יח, א-ג

(א) וַיֵּרָא אֵלָיו יְקֹנֶק בְּאֵלָנֵי מְמֵרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחֹם הַיּוֹם : (ב) וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיִּרְץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה :

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית פרשת וירא פרק יח סימן ב

והנה שלשה אנשים. מיכאל גבריאל רפאל, שמצינו שהמלאכים נקראו אנשים :

מדרש אגדה (בובר) בראשית פרשת וירא פרק יח סימן ב

והנה שלשה אנשים, מי היו? מיכאל באמצע, גבריאל בימינו, רפאל בשמאלו. רפאל בא לרפאות את אברהם, ומיכאל בא לבשר את שרה, וגבריאל בא להפוך את סדום :

רש"י בראשית פרשת וירא פרק יח פסוק ב

והנה שלשה אנשים - אחד לבשר את שרה ואחד להפוך את סדום ואחד לרפאות את אברהם, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות. ...

... (טז) וַיִּקְמוּ מִשֵּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סְדֹם וְאַבְרָהָם הִלְךְ עִמָּם לְשִׁלְחָם :

בראשית פרק יט

(א) וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בְּעָרֵב וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר סְדֹם וַיֵּרָא לוֹט וַיִּקָּם לִקְרָאתָם ...

שכל טוב (בובר) בראשית פרשת וירא פרק יט סימן א

(א) ויבאו שני המלאכים סדומה. גבריאל ורפאל, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחות, ולא שני מלאכים עושים שליחות אחת, אלא מיכאל נשתלח לבשר את יצחק, כיון שבישר נסתלק, גבריאל נשתלח להפוך סדום ובנותיה, רפאל נשתלח להציל את לוט ובנותיו. ועכשיו קורא אותן מלאכים, שנשתלחה שכינה מעליהם ולבשו מלאכות, ואם היה אומר "ויבאו שני מלאכים", הייתי אומר מלאכים אחרים אלא כשהוא אומר "המלאכים", מלמד שהן **המלאכים** שעברו על אברהם :

... (ה) וַיִּקְרָאוּ אֵל לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֵינָה הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בָּאוּ אֵלֶיךָ הַלַּיְלָה הוֹצִיָאם אֵלֵינוּ וְנִדְעָה אֹתָם : (ו) וַיֵּצֵא אֲלֵהֶם לוֹט הַפֶּתַח וְהִדְלִיתָ סֹגֵר אַחֲרָיו : (ז) וַיֹּאמֶר אֵל נָא אֲחִי תִרְעֶנּוּ : (ח) הִנֵּה נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אִישׁ אוֹצִיָאָה נָא אֶתְהוֹן אֲלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם רַק לְאֲנָשִׁים הָאֵל אֵל תַּעֲשׂוּ דָבָר כִּי עַל כֵּן בָּאוּ בְּצַל קִרְתִּי : (ט) וַיֹּאמְרוּ גֵשׁ הַלָּאָה וַיֹּאמְרוּ הָאֶחָד בָּא לְגוֹר וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט עֵתָה נָרַע לָךְ מִהֶם וַיִּפְצְרוּ בְּאִישׁ בְּלוֹט מְאֹד וַיִּגְשׂוּ לְשִׁבֵּר הַדְּלִיתָ : (י) וַיִּשְׁלַחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת יָדָם וַיָּבִיאוּ אֶת לוֹט אֲלֵיהֶם הַבֵּיתָה וְאֶת הַדְּלִיתָ סֹגְרוֹ : (יא) וְאֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר פָּתַח הַבַּיִת הַכּוֹ בְּסַנְגֹּרִים מִקֶּטֶן וְעַד גָּדוֹל וַיִּלְאוּ לְמִצָּא הַפֶּתַח : (יב) וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים אֵל לוֹט עַד מִי לָךְ פֶּה חֲתוּן וּבְנֵיךָ וּבְנֵתֶיךָ וְכָל אֲשֶׁר לָךְ בְּעִיר הוֹצֵא מִן הַמְּקוֹם : (יג) כִּי מִשְׁחַתִּים אֲנַחְנוּ אֶת הַמְּקוֹם הַזֶּה כִּי גָדְלָה צַעֲקַתְּם אֶת פְּנֵי יְקֹנֶק וַיִּשְׁלַחְנוּ יְקֹנֶק לְשַׁחֲתָה : (יד) וַיֵּצֵא לוֹט וַיְדַבֵּר אֵל חֲתָנָיו לְקַחֵי בָנֵתָיו וַיֹּאמֶר קוּמוּ צֵאוּ מִן הַמְּקוֹם הַזֶּה כִּי מִשְׁחַתִּית יְקֹנֶק אֶת הָעִיר וַיְהִי כַּמְצַחֵק בְּעֵינֵי חֲתָנָיו : (טו) וַיְכַמּוּ הַשָּׂחַר עֲלָהּ וַיֹּאצִּיצוּ הַמַּלְאָכִים בְּלוֹט לֵאמֹר קוּם קַח אֶת אִשְׁתְּךָ וְאֶת שְׁתֵּי בָנֵתֶיךָ הַנְּמַצָּאֹת פֶּן תִּסָּפֵה בְּעוֹן הָעִיר : (טז) וַיִּתְמַהֲמַה וַיִּחְזִיקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבִיד אִשְׁתּוֹ וּבִיד שְׁתֵּי בָנֵתָיו בְּחִמְלַת יְקֹנֶק עָלָיו וַיִּצְאֵהוּ וַיִּנְחָהוּ מִחוּץ לָעִיר : (יז) וַיְהִי כִּהוֹצִיָאם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמְּלַט עַל נַפְשְׁךָ אֶל תִּבְטֵי אַחֲרֶיךָ וְאַל תַּעֲמֹד בְּכָל הַכֶּפֶר הַהֵרָה הַמְּלַט פֶּן תִּסָּפֵה : (יח) וַיֹּאמֶר לוֹט אֲלֵהֶם אֵל נָא אֲדֹנָי :

פירוש הריב"א על התורה בראשית פרשת וירא פרק יט פסוק יח

(יח) אל נא אדני. שאמרתם להמלט ההרה ירא אנכי פן תדבקני הרעה ומתי כי הדרך רב וענן עולה ובו גפרית ואש ומתפשט למרחוק ואח"כ התפלל להקב"ה להחיות את נפשו במי שבידו להמית ולהחיות ולכך יש בפסוק בין מה שאמר למלאכים ובין מה שהתפלל להקב"ה אמנם פרש"י על פי רבותינו ועל פי התרגום דהכל קאי להקב"ה :

(יט) הנה נא מצא עבדך חן בעיניך ותגדל חסדך אשר עשית עמדי להחיות את נפשי ואנכי לא אוכל להמלט ההרה פן תדבקני הרעה ומתי : (כ) הנה נא העיר הזאת קרבה לנוס שמה והוא מצער אמלטה נא שמה הלא מצער הוא ותחי נפשי : (כא) ויאמר אליו הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה לבלתי הפכי את העיר אשר דברת : (כב) מהר המלט שמה כי לא אוכל לעשות דבר עד באך שמה על פן קרא שם העיר צוער : (כג) השמש יצא על הארץ ולוט בא צערה : (כד) ויקוק המטיר על סדום ועל עמרה גפרית ואש מאת יקוק מן השמים : ...

פסיקתא זוטרתא - ר' יהודה ב"ר סימון אמר "וה' המטיר" זה מלאך גבריאל :

בראשית פרק כא

... (יז) וישמע אלהים את קול הנער ויקרא מלאך אלהים אל הגר מן השמים ויאמר לה מה לך הגר אל תיראי כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם: (יח) קומי שאי את הנער והחזיקי את ידך בו כי לגוי גדול אשימנו: (יט) ויפקח אלהים את עיניה ותרא באר מים ...

בראשית פרק כב

... (יא) ויקרא אליו מלאך יקוק מן השמים ויאמר אברהם ויאמר הנני: (יב) ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנדך את יחידך ממני: (יג) וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבב בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו: (יד) ויקרא אברהם שם המקום ההוא יקוק יראה אשר אמר היום בהר יקוק יראה: (טו) ויקרא מלאך יקוק אל אברהם שנית מן השמים: (טז) ויאמר בי נשבעתי נאם יקוק כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנדך את יחידך:

ספר מורה הנבוכים חלק ב פרק מב

כבר בארנו (בפרק הקודם) כי כל מקום שזכר בו ראיית מלאך או דבורו, שזה אמנם הוא במראה הנבואה או בחלום, יבאר בהם או לא יבאר, הכל שוה, כמו שקדם, ודע זה והבינהו מאד, ואין הפרש בין שיכתוב תחלה שהוא ראה המלאך, או יהיה הנראה מן המאמר תחלה שהוא חשבו איש מבני אדם ואחר כן בסוף הענין התבאר לו שהוא מלאך,

... ולזה העיקר הגדול נטה אחד מן החכמים וגדול מגדוליהם והוא רבי חייא הגדול, בלשון התורה, וירא אליו ד' באלוני ממרא וגו', כי כאשר הקדים כלל והוא שהשם נראה אליו, התחיל לבאר איך היתה צורת ההראות ההוא, ואמר שתחלה ראה שלשה אנשים ורץ ואמר מאמר אליהם, ואמר זה אשר פירש זה הפירוש שמאמר אברהם ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך, שהוא ג"כ ספור מה שאמר במראה הנבואה לאחד מהם, ואמר לגדול שבהם אמר,

רמב"ן בראשית פרק יח - והמאמרים בכל דבר ודבר מראה, ואלה דברים סותרים הכתוב, **אסור לשומעם אף כי להאמין בהם:**

רשב"ם בראשית פרק יח

(א) וירא אליו י"י - היאך? שבאו אליו שלשה אנשים שהיו מלאכים. שבהרבה מקומות כשנראה המלאך קורהו בלשון שכינה כדכתי' כי שמי בקרבן, שלוחו כמותו. וכן וירא אליו **מלאך י"י בלבת** אש מתוך הסנה, וכתו' שם וירא י"י כי סר לראות:

ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק מה

אמונת הנבואה קודמת לאמונת התורה, שאם אין נביא אין תורה והנביא לא תבואהו הנבואה רק באמצעות מלאך, ויקרא מלאך ה', ויאמר לה מלאך ה', וזה הרבה מלספור, עד שמשו רבינו תחלת נבואתו היה במלאך, וירא אליו מלאך ה' בלבת אש, הנה התבאר שאמונת מציאות המלאכים קודמת לאמונת הנבואה, ואמונת הנבואה קודמת לאמונת התורה, ... וכאשר התבאר האמת לחכמים ונודע במופת שיש נמצא שאינו גוף ולא כח בגוף, והוא האל האמתי ושהוא אחד, ושיש ג"כ נמצאות אחרות נבדלות שאינם גופות והוא ששפע עליהם טובו ואורו יתעלה והם המלאכים כמו שבארנו, ואלו הנמצאות כולם הם זולת הגלגל וכוכביו, נודע באמת שהמלאכים הם הם אשר ישימו אמת בפי הנביאים, לא הצלמים והאשרות, הנה התבאר במה שהקדמנוהו **שאמונת מציאות המלאכים נמשך אחר אמונת מציאות השם**, ובהן תתכן הנבואה והתורה, ולחזוק אמונת זאת הפינה צוה הש"י לעשות על הארון צורת שני מלאכים, לקיים מציאות המלאכים באמונת ההמון, אשר הוא דעת אמתי שני לאמונת מציאות השם, והוא התחלה לנבואה ולתורה ...

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סנהדרין פרק י

והיסוד החמישי שהוא יתעלה הוא אשר ראוי לעבדן ולרוממו ולפרסם גדולתו ומשמעתו. ואין עושין כן למה שלמטה ממנו במציאות מן המלאכים והכוכבים והגלגלים והיסודות וכל מה שהורכב מהן, לפי שכולם מוטבעים בפעולותיהם אין להם שלטון ולא בחירה אלא רצונו יתעלה, ואין עושין אותם אמצעים להגיע בהם אליו, אלא כלפיו יתעלה יכוונו המחשבות ויניחו כל מה שזולתו. וזה היסוד החמישי הוא האזהרה על עבודה זרה, ורוב התורה באה להזהיר על זה.

תלמוד ירושלמי מסכת ברכות דף סג/א

רבי יודן אמר ... אם בא על אדם צרה לא יצווח לא למיכאל ולא לגבריאל אלא לי צווח ואני עונה לו מיד. הה"ד כל אשר יקרא בשם ה' ימלט.